

УДК 339.1

Зибарева О.В., д.е.н., в.о. професора

Воронюк Т.А., аспірант

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

РИНОК КАВИ В УКРАЇНІ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В роботі здійснено оцінку основних тенденцій на глобальному ринку кави. Проаналізовано обсяги споживання та описано світові прогнози на середньострокову перспективу. Виокремлено основні чинники, що спричиняють стабільне зростання даного ринку та визначено причини коливання цін на ньому. Показано зв'язок українського ринку кави з глобальним та описано його особливості в порівнянні з світовим. Здійснено прогноз стану вітчизняного ринку кави.

Ключові слова: ринок кави, глобальний ринок кави, вітчизняний ринок кави, обсяг споживання кави, експорт, імпорт, перспективи розвитку, кавовий бізнес.

Зибарева О.В., Воронюк Т.А.

РЫНОК КОФЕ В УКРАИНЕ: ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В работе осуществлена оценка основных тенденций на глобальном рынке кофе. Проанализировано объёмы потребления и описано мировые прогнозы на среднесрочную перспективу. Выделены основные факторы, вызывающие стабильный рост данного рынка и определены причины колебания цен на нем. Показана связь украинского рынка кофе с глобальным и описаны его особенности по сравнению с мировым. Осуществлен прогноз состояния отечественного рынка кофе.

Ключевые слова: рынок кофе, глобальный рынок кофе, отечественный рынок кофе объём потребления кофе, экспорт, импорт, перспективы развития, кофейный бизнес.

Zybareva O., Voroniuk T.

COFFEE MARKET IN UKRAINE: CURRENT STATUS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

The paper made an assessment of major trends in the global coffee market. The consumption volumes are analyzed and the global forecasts for the medium-term perspective are described. The main factors that cause a stable growth of this market are identified and causes of fluctuations in prices on this market are determined. The connection of the Ukrainian coffee market with the global is shown and its features are described in comparison with the global coffee market. The forecast of the state of the national coffee market is made..

Key words: coffee market, global coffee market, domestic coffee market, coffee consumption, export, import, prospects, coffee business

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями Ні для кого не секрет, що сьогодні кава виступає найбільш споживаним безалкогольним напоєм. Світові аналітики стверджують, що даний продукт посідає друге місце за обсягами продажу і поступається тільки обсягам продажу нафти. Зважаючи на стрімке зростання рівня споживання кавових напоїв у світі протягом останнього десятиліття, варто здійснити дослідження стану ринку кави в Україні та описати перспективи його розвитку в найближчі роки, що дасть змогу оцінити доречність організації та ведення кавового бізнесу в нашій країні.

Нажаль розгляду даного питання присвячено надзвичайно мало наукових праць українських вчених. Ринок кави довгий час залишався поза увагою науковців, що було обумовлено низьким рівнем його функціонування в Україні та непрозорими перспективами розвитку. Проте нині, у контексті стрімкого світового розвитку описаної сфери господарювання, актуальність даного питання очевидна.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми ринку кави в Україні описуються у роботах Б. В. Духницького, де досліджено особливості вирощування, виробництва, обробки та дистрибуції кавової продукції у світі, а також проаналізовано основних гравців на ринку кави в Україні, визначено пріоритети споживачів за видами продукції та цінами на неї [2]. Оцінка якісних показників кавової продукції, реалізованої в Україні прослідковується у дослідженнях Т. О. Чорної та Г. О. Васильєвої [3]. Загальні показники розвитку даного ринку описує у своїй роботі П. М. Абдулай [1]. У зв'язку з динамічністю світового ринку та недостатнім обсягом досліджень нинішнього стану ринку кави в Україні, необхідним є здійснення ґрунтовного аналізу даної сфери господарювання та опису можливостей розвитку кавового бізнесу на території нашої країни.

Цілі статті. Метою цієї роботи є аналіз нинішнього стану ринку кави в Україні та оцінка перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Стрімкий розвиток світового ринку кави підтверджується даними ICO (International Coffee Organization), за якими світовий експорт кави у липні 2017 року становив 9,38 млн 60-ти кілограмових мішків в порівнянні з 8,45 млн в липні 2016 року, що показує зростання даного показника на 12,2% [6].

Розглянемо обсяг споживання кави у світі за попередні чотири роки (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг світового споживання кави за період 2013-2016 рр.*

	2013	2014	2015	2016
Тис. мішків	146964,00	149022,00	151758,00	155469,00

*розроблено автором на основі[6]

Аналізуючи статистичну інформацію, наведену в табл. 1, бачимо, що на світовому ринку кави прослідковується позитивна динаміка, що характеризується щорічним зростанням обсягу споживання даного продукту.

Експерти «Mordor Intelligence» зазначають, що найбільше кави споживають люди віком від 19 до 34 років, що обумовлено позиціонуванням кави на ринку не просто як гастрономічного продукту, а як стилю життя, невід'ємної частини образу молодої та успішної людини. Культура кави стає символом моди і керує споживанням. Зростанню світового ринку кави сприяють і такі фактори як розширення асортименту кавових напоїв, збільшення способів приготування кави, наявність широкого вибору сортів і видів даного напою, збільшення кількості магазинів роздрібної торгівлі, кафе та кав'ярень, що спрощує доступ споживачів до кавової продукції [7].

Щодо географічної сегментації досліджуваного ринку, то за даними аналітично-консалтингової фірми «Mordor Intelligence», найбільша частка кави реалізується в Європі (40%). Друге місце за рівнем реалізації посідає Північна Америка (34%). Азія, Південна Америка і Африка, незважаючи на масове вирощування кави, споживають відповідно 13%, 9% і 4% від загального обсягу (рис. 1) [7].

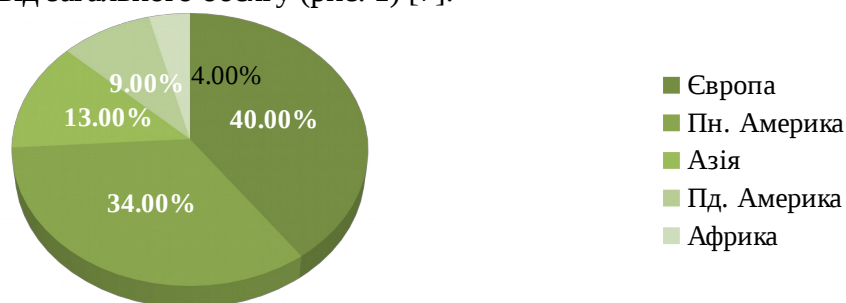

Рис. 1. Сегментація глобального ринку кави за географічною ознакою*

*розроблено авторами на основі [7]

Проте фахівці зазначають, що ринки, які сьогодні мають найнижчий рівень споживання кави, характеризуються відносно швидкими темпами зростання і в короткостроковій перспективі частки споживання даного продукту в різних регіонах світу будуть вирівняні [7].

Аналітична компанія «TechNavio» представила прогноз розвитку глобального ринку кави в 2017- 2021 рр., де закладено щорічне зростання даного ринку в обсязі майже 13% (Рис. 2) [9].

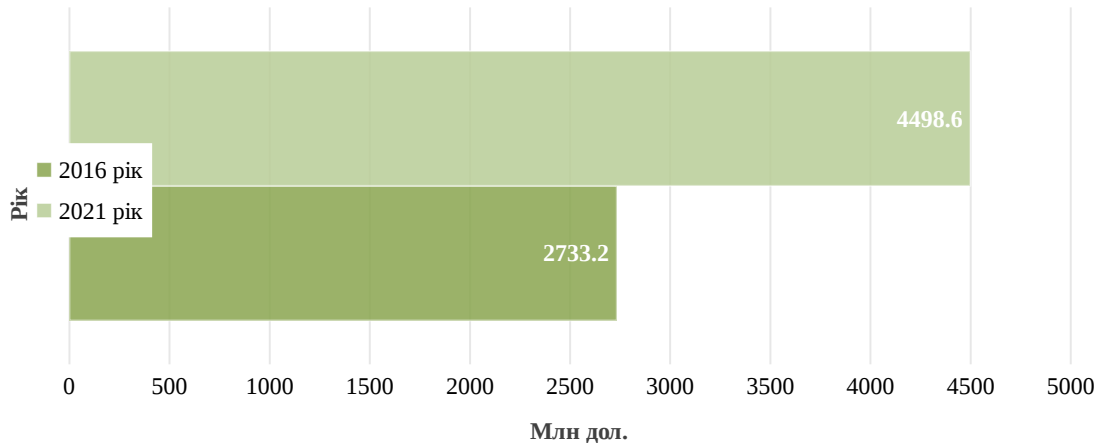

Рис. 2. Прогноз розвитку глобального ринку кави в 2017-2021 рр.*

*розроблено авторами на основі [9]

Аналізуючи інформацію подану на рис. 2 чітко бачимо стрімке зростання досліджуваного ринку в прогнозований період. Тобто, вкінці 2021 року світовий ринок кави зросте на 64,6% порівняно з 2016 роком.

Глобальний ринок кави має низку особливостей, які виділяють його серед інших ринків продовольчих товарів. Зокрема, він ще далекий до свого насичення, адже функціонує в умовах зростаючого попиту, передусім на високоякісну продукцію. Контролюється цей ринок на 90% транснаціональними компаніями, які займаються реекспортом і регіональною дистрибуцією. Таким чином Європа займає домінуючі позиції на даному ринку, не зважаючи на те, що не вирощує каву. Як і будь-яка сфера господарювання, пов'язана з аграрною промисловістю, ринок кави характеризується постійним коливанням цін, викликаним зміною погодних умов і рівнем врожайності. Неабиякий вплив на ціни даного ринку справляють соціально-економічні трансформації та зміни курсів валют в країнах-виробниках, а також спекуляції з вартістю сировини на міжнародних біржах [2, 61].

Перераховані чинники впливають і на вітчизняний ринок кави, який значною мірою залежить від кон'юнктури глобального. За таких умов варто провести поточний аналіз кавового ринку в Україні, окреслити проблеми та основні напрямки розвитку даної сфери діяльності.

На початку дослідження ринку кави слід зауважити, що Україна в цій сфері господарювання є повністю імпортозалежною через відсутність вирощування даної культури на її території у зв'язку з невідповідними природньо-кліматичними умовами. Головними світовими виробниками кави являються Колумбія, Мексика, Ефіопія, В'єтнам, Індонезія, Куба тощо. Проте тільки 23% даного продукту постачається в Україну безпосередньо з країн-виробників. Решту 77% українські трейдери імпортують з країн Європи, що спричиняє завищені ціни на товар у роздрібній торгівлі. За 2016 рік Україна імпортувала 29735 тонн кави, що на 20,5% більше, ніж в 2015 році. Обсяги експорту в 184 рази менші, ніж обсяги імпорту. У 2016 році з країни було експортовано 162 тонни кави, що на 17,3% більше, ніж у 2015 році. Купують українську каву здебільшого торгові підприємства Молдови, Білорусії, Грузії та Вірменії. За період з 1

січня по 30 червня 2017 року в Україну було імпортовано 12455 тонн кави на суму 41746 тис. доларів. Тим часом за аналогічний період з країни було експортовано всього 84 тонни кави на суму 490 тис. доларів [5]. З огляду на наведені дані можна зробити висновок про необхідність організації прямих поставок кавової сировини в Україну без участі європейських посередників, що дасть змогу вітчизняним підприємствам доносити даний продукт до споживача за нижчими цінами та розширити власний експорт кави.

Не зважаючи на нестабільність та низький рівень доходів населення в Україні, ринок кави в контексті глобальних тенденцій характеризується постійним зростанням (табл. 2). [4].

Таблиця 2

Обсяг споживання кави на одну особу за період 2012-2016 рр., грн.*

	I квартал 2012 р.	I квартал 2013 р.	I квартал 2014 р.	I квартал 2015 р.	I квартал 2016 р.	I квартал 2017 р.
Грн.	14,70	16,20	17,40	21,80	25,80	26,20

*сформовано авторами на основі [4]

Аналізуючи дані табл. 1 бачимо, що у I кварталі 2017 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року, споживання кави в Україні збільшилось на 78,2%. Це спричинено, в першу чергу, зростанням світового ринку кави, широко доступною пропозицією, успішним просуванням даного продукту кавовими компаніями та незаповненістю досліджуваного ринку, позаяк сегмент кавового ринку в Україні заповнений тільки на 60% [1, 9]. Позитивним тенденціям на вітчизняному ринку сприяє і формування кавової культури в українському суспільстві, що обумовлюється проведенням фестивалів кави в містах України, заснуванням великої кількості кав'ярень та розвитком закладів формату «coffee-to-go». Кава стає доступною, що позитивно впливає на обсяги її споживання, які стабільно зростають з року в рік (рис. 3) [4].

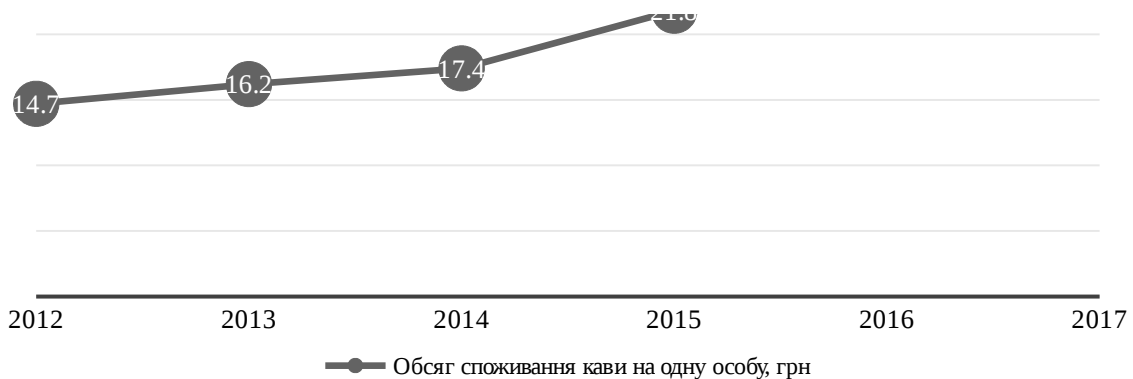

Рис. 3. Обсяг споживання кави на одну особу за період 2012-2017 рр.*

*розроблено авторами на основі [4]

Традиційно українці випивають більше розчинної кави, ніж зернової. Проте останнім часом спостерігається помітне збільшення частки споживання натуральної кави. Якщо у 2016 році споживання меленої кави зросло на 8% у порівнянні з попереднім періодом, то у споживанні розчинної кави прослідковується тенденція до спадання [8]. І хоча рівень обізнаності споживачів у сфері видів і сортів кави постійно зростає, він все ще залишається порівняно невисоким у порівнянні зі знаннями жителів провідних європейських країн.

Маркетингові дослідження показують, що 49% споживачів купують каву тільки 1 раз в місяць, 31% - 1 раз на 2-3 тижні, 10% - 1 раз на 2 місяці, 8% - 1 раз на тиждень і тільки 2% споживачів купують каву більше 1 разу на тиждень [5]. Дані показники ще досить низькі, що показує широкі можливості для розвитку даної сфери діяльності і необхідність поширення кавової культури в Україні.

Вибираючи каву споживачі віддають перевагу відомим на території нашої країни брендам, серед яких Jacobs, Nescafe, Галка, Жардін, Жокей. Крім цього на вибір споживачів впливає ціна, наявність акцій, знижок чи додаткових подарунків при купівлі, об'єм та дизайн упаковки, а також країна-виробник. Найбільшу кількість зернової та меленої кави споживають жителі великих міст та західної частини України, в той час як в південних і східних регіонах споживання кави становить тільки 9,2% від загального обсягу [5].

Слід зазначити, що ціна на каву в Україні постійно зростає. Навіть при низькій ціні на світовому ринку і рекордних урожаях кави, ціна на кінцевий продукт в Україні залишається високою. Це спричинено малим відсотком прямих поставок сировини в нашу країну на нестабільним курсом валют [5].

Керуючись даними табл. 2 спрогнозуємо обсяги споживання кави в Україні на період 2018-2021 рр. (за перший квартал кожного прогнозованого року), побудувавши лінію тренду (рис. 4).

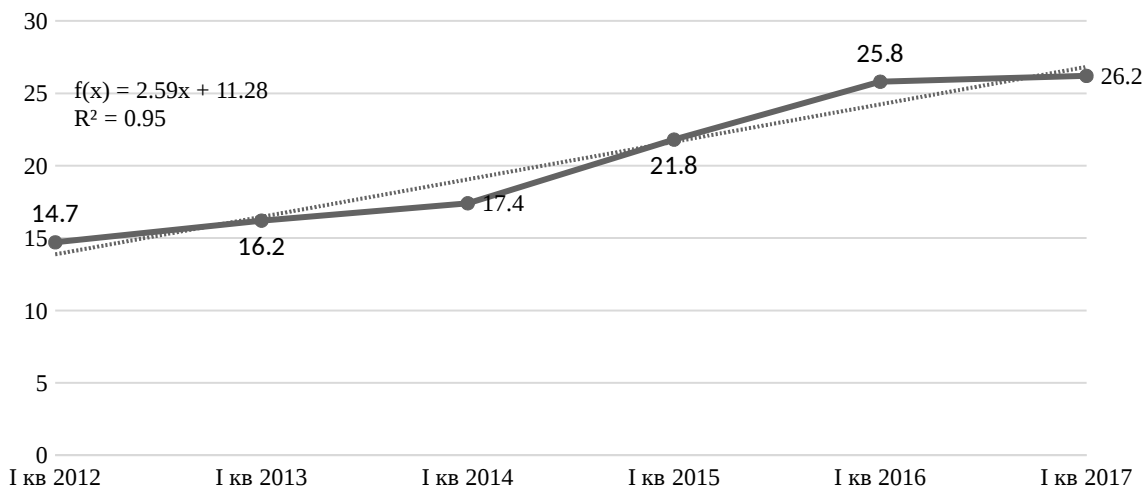

Рис. 4. Прогнозування обсягів споживання кави на одну людину в Україні на період 2018-2021 рр.*

*розроблено авторами

Аналізуючи рис. 4 бачимо тенденції ринку кави в середньостроковій перспективі. До 2021 року прогнозується зростання обсягів споживання кави на одну людину до рівня 37,6 грн, що на 43,5% більше, ніж у 2017 році. Дані показники розкривають надзвичайні перспективи розвитку кавового бізнесу найближчим часом.

В контексті глобального кавового ринку та із врахуванням особливостей вітчизняного ринку кави можна виокремити наступні пріоритетні напрямки розвитку даної сфери діяльності:

розширення прямої співпраці з країнами-виробниками кави та зменшення частки імпорту сировини з країн Європи, що дасть змогу пропонувати споживачам якісну продукцію за прийнятними цінами;

поряд з імпортом світових брендів забезпечувати збільшення виробництва власної кави задля задоволення постійно зростаючого попиту та збільшення експорту даного продукту в інші країни;

покращення обізнаності населення у сфері кави шляхом проведення інформативно-дегустаційних заходів та що позитивно впливатиме на обсяги продажів; підвищення рівня кавової культури молодих людей, які являються цільовою аудиторією даного бізнесу;

розширення мережі кав'ярень та пунктів продажу як готових напоїв, так і меленої чи зернової кави; особливу увагу слід звернути на розвиток інді-кав'ярень, де можна не тільки випити каву, а й придбати зерна вподобаного напою.

Висновки. В контексті глобального ринку кави український кавовий ринок має стійку тенденцію до зростання. Сьогодні за обсягами споживання кави він значно уступає провідним світовим ринкам, проте характеризується швидкими темпами розвитку, що говорить про доречність організації кавового бізнесу в Україні з урахуванням особливостей його функціонування на території нашої країни та з використанням досвіду і тенденцій провідних країн.

Список використаних джерел:

1. Абдулай П.М. Рынок кофе: состояние и тенденции / П.М. Абдулай //Формування механізмів управління якістю та підвищення конкурентоспроможності підприємств: матеріали VII Міжнародної наукової інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 25 березня 2016 р. – Дніпропетровськ: Університет імені Альфреда Нобеля, 2016. – с. 8-9.
2. Духницький Б. В. Основи функціонування ринку кави та чаю в Україні / Б. В. Духницький // Економіка АПК. - 2016. - № 2. - С. 59-62.
3. Чорна Т.О. Аспекти товарознавчої експертизи кави меленої, що реалізується в торговельній мережі м. Харкова / Т.О. Чорна, О. Г. Васильєва // Розвиток та регулювання торгівлі, туристичного та готельно-ресторанного бізнесу на засадах кластерного підходу: матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції, 26-27 листопада 2015 р. – Харків: Харківський торговельно-економічний інститут КНЕУ, 2015. – с. 90-91.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua .
5. Маркетингова компанія «Koloro» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-koфе.html>.
6. International Coffee Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ico.org/>.
7. Mordor Intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/coffee-market>.
8. Euromonitor International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euromonitor.com/coffee-in-ukraine/report>.
9. BusinessWire [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businesswire.com/news/home/20170712006258/en/>.

УДК 631.1 (477)

Помаз О.М., к.е.н., доцент

Помаз Ю.В., к.і.н., доцент

Кургуסקіна Г.Л., магістрант

Полтавська державна аграрна академія

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовані основні проблеми та виклики, що впливають на розвиток сільського господарства України. До них, зокрема, відносяться суттєве знецінення національної грошової одиниці, здорожчання імпортних енергоносіїв, добрив, засобів захисту рослин, посівного матеріалу, пального та техніки, недостатня фінансова й інфраструктурна підтримка науково-інноваційної діяльності з боку держави, зменшення експорту сільськогосподарської продукції. Визначені основні проблеми розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Проаналізовані перспективи розвитку сільського господарства України. До основних із них варто віднести розвиток аграрних кластерів, спрямування зусиль на підтримку малих і середніх форм аграрного виробництва, системні зміни в країні, подолання корупції, що покращить інвестиційний клімат і привабить іноземних інвесторів.

Ключові слова: сільське господарство, виклики, перспективи, аграрне виробництво, аграрні кластери, інвестиції.

Помаз А.М., Помаз Ю.В., Кургуסקіна Г.Л.